

an individual's spiritual health and the spiritual health of society, humanity, civilization, the planet is shown, because on the information-energy level they are the integral Cosmo-planetary system, active component of the Cosmo-planetary world.

Key words: biosphere, noosphere; individual as a unity of cosmic and terrestrial beginning, a harmonious component of the Cosmo-planetary world, spirituality, de-spiritualization, spiritual health, biofield, energy-informational interaction.

УДК 378.4

Надійшла 01.10.2017

Н. О. ТЕРЕНТЬЄВА¹, С. В. ЯШНИК²

ОСОБЛИВОСТІ ЗБЕРЕЖЕННЯ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ВИКЛАДАЧІВ ВНЗ В УМОВАХ РЕЙТИНГУВАННЯ

¹Чернігівський національний педагогічний університет ім. Т. Г. Шевченка; ²Національний університет біоресурсів і природокористування України (Київ) <Iashnyks@gmail.com>

Метою статті є дослідження чинників стресогенності професорсько-викладацького складу вищих навчальних закладах країни. Використовується комплекс загально-наукових теоретичних методів, які відповідають методологічному та практичному концептам пілотного дослідження, ґрунтованого на взаємопов'язаній основі таких підходів як цілісний, системний, синергетичний, комплексний, діяльнісний, культурно-антропологічний та ін. Надаються відомості про рейтинги професорсько-викладацького складу університетів, де працюють автори публікації. Рейтингування представлено як управлінська інновація, яку або підтримують або ігнорують викладачі ВНЗ. Позиції рейтингу є як практично недосяжними для викладачів, інші реальні для досягнення як викладачам з науковими званнями та вченими ступенями так і без. Діяльність викладача розглядається як діяльність в особливих умовах, які спричиняють стреси, конфлікти, психосоматичні прояви тощо. Обрано наукову діяльність, оскільки вона засвідчує створення нового знання нового продукту, що є доволі складним та вимагає інтелектуальних і часових ресурсів, яких протягом 10 навчальних місяців не вистачає для укладання підручника, монографії, дисертаційного дослідження, розробки держбюджетної теми тощо. Оптимізація власної діяльності є ключовим завданням сучасних вітчизняних науковців, діяльність яких передбачає і низку репрезентаційних офіційних наукових заходів.

Ключові слова: психічне здоров'я викладачів, особливі умови, екстремальні умови, стресогенні чинники, викладацька діяльність, наукова робота, рейтинг.

Вступ. Діяльність особистості в особливих умовах є одним з аспектів наукового і практичного дослідження, що засвідчує суб'єктність людини як предмету наукового пізнання і передбачає міждисциплінарність. Парадигмальним забезпеченням вивчення життєдіяльності людей та громадських інституцій є не абстрактні можливі ситуації, а наявні проблеми існування, розвитку і нормального/адекватного функціонування і діяльності людини та громадських організацій [10, с. 45]. Акцентуючи увагу на практичному аспекті предметом наукового розгляду обираємо професійну діяльність викладача вищої школи, яка передбачає комплексне поєднання таких основних напрямів як навчальна, навчально-методична, наукова (власна та зі студентами), соціально-гуманітарна, організаційна, представницька та відповідно до сфери власних досягнень.

Чому професійна діяльність викладача вищих навчальних закладів нами розглядається як постійне перебування в особливих умовах? Для відповіді на це питання за доцільне вбачаємо представити визначення поняття «особливі умови» та «екстремальні умови».

Екстремальні умови відповідно до Політологічного словника (extreme/exetremal conditions) визначаються як виняткові, особливі, надзвичайні обставини, в яких нерідко доводиться діяти цивільній або військовій владі, що потребує

від них проявів високої кваліфікації, самостійності, активності, творчості, наполегливості і рішучості в діях [1]. Екстремальні умови діяльності характеризуються впливом на організм людини постійно діючих, високо інтенсивних, потенційно загрозливих для організму чинників. В екстремальних умовах яскраво виражені негативні функціональні стани, а діяльність людини здійснюється із залученням резервних можливостей організму.

Особливими вважаються такі умови, за яких діяльність відбувається за екстремальних чинників, які є епізодичними, непостійними або з високою ймовірністю їх появи. В особливих умовах діяльності екстремальні чинники мають незначну інтенсивність та силу впливу, а негативні функціональні стани, що виникають при цьому, виражені помірно. В особливих умовах діяльності мобілізуються резервні можливості за компенсаторним типом. Загальним для особливих та екстремальних умов є наявність діючих екстремальних чинників, що виступають як певне збурення; виникнення негативних функціональних станів типу динамічного розладу; високі нервово-психічні та енергетичні витрати; залучення до діяльності резервних можливостей [2]. Професійна діяльність викладача передбачає діяльність, яка відповідає характеристиці як особливих, так і екстремальних умов.

Мета дослідження – презентувати старт авторського пілотного проекту дослідження діяльності викладача вищого навчального закладу як діяльності в особливих (інколи в екстремальних) умовах, яка супроводжується екстремальними чинниками і, відповідно, негативними функціональними станами організму, що спричиняє психосоматичні прояви, стреси, конфлікти, професійне вигорання тощо; чинників стресогенності професорсько-викладацького складу вищих навчальних закладів країни та визначення шляхів їх зниження в умовах рейтингування як управлінської інновації, спрямованої на покращення якості освітнього процесу та підвищення конкурентоспроможності професорсько-викладацького складу ВНЗ. Автори цієї наукової розвідки починають пілотний проект дослідження.

Теоретична частина. Переважна більшість вищих навчальних закладів України має власний рейтинг оцінювання діяльності професорсько-викладацького складу, одним з елементів якого є кількість друкованих праць (авторських аркушів) за рік. Якщо відбувається продукування дійсно нового знанневого продукту, на його «визрівання» потрібен час, і практично неможливо обмежитися десятьма місяцями (це стосується усіх наук). Реально здійснити аналіз напрацьованих іншими науковцями результатів (за умови наявності їх у відкритому доступі), зробити передбачення, прогнози, запропонувати можливий алгоритм роботи. Та місце в рейтингу передбачає наявність або відсутність контракту на наступний рік. Науковці потрапляють в залежність від рейтингу і змушені для зниження стресогенності представляти компільований продукт або продукт, який є новим для певної частини людства, наприклад напрацювання зарубіжних колег, або адаптувати свій колишній новий знанневий продукт до сучасних реалій. Звісно, цей продукт також є знанневим продуктом, але модернізованим/адаптованим, а не креативним. Перебуваючи у постійній залежності від умов подовження – не подовження контракту науковці, які працюють у вищих навчальних закладах, і виконують й інші види діяльності, що також є складовими рейтингу, не завжди навіть мають час на осмислення існуючого наукового продукту з метою його адаптації для сприймання студентською та аспірантською молоддю [10, с. 46].

Щодо якісного аспекту – жодна експертна рада не володіє усією наявною в світі інформацією з різних сфер та галузей знань. Частково може допомогти перевірка на плагіат, але й тут виникає безліч питань: як здійснити доступ до неоцифрованих документів, яка друкована праця є первісною, як уникнути співпадіння ідей і думок у різних авторів, чи вважати плагіатом авторський переклад іншомовних текстів та ін.? Збираючи матеріали до колективних монографій ми неодноразово стикаємося при перевірці на плагіат з такою проблемою: за результатами перевірки текст має невеликий відсоток авторства. При по відсотковому розгляді та співставленні з пропонованим програмою першоджерелом з'ясовується,

що програма вбачає первісною друкованою працею студентський реферат без відповідних посилань на монографії, статті чи дисертації, а автор цих фундаментальних праць вважається не продуцентом нового знаннєвого продукту, а плагіатчиком. Тут варто повернутися до загальнолюдських цінностей, зокрема чесності, відповідальності, поваги до праці інших, наявність яких у людини не дозволить скористатися результатами праці інших людей, видавши їх за власні напрацювання. І першу позицію посідає питання академічної чесності, адже ніхто з науковців – авторів наукового знаннєвого продукту не застрахований від викрадення власних напрацювань і привласнення їх. Цікаво реагує програма і на цитування: якщо сторінка є співмірною з абзацом, текст вважається таким, що не має посилань, незважаючи на їх наявність. Можна розкрити ще багато таких моментів, та ми прагнемо закцентувати увагу на складності об'єктивного вимірювання якісного показника нового продукту [3].

Маючи певні багаторічні напрацювання, науковці з легкістю адаптують їх до чинних вимог наукових видань. Наш досвід засвідчує різку відмінність у ставленні вітчизняних (українських) та зарубіжних (європейських) колег до адаптації власних напрацювань до вимог монографій. Якщо українському науковцю, при всіх названих видах діяльності, на це потрібно не більше двох тижнів, то для європейських колег цей період триватиме від 2 міс і більше, а окремі представники Східної Європи не вбачають за необхідне адаптувати власні тексти до чинних вимог взагалі. Не дискутуючи про причини, засвідчимо високу працездатність вітчизняних науковців, відповідальність та готовність виконувати понаднормові навантаження, що, в свою чергу, з одного боку, спричиняє стресогенні ситуації і зрештою, особливо на кінець навчального року, конфліктогенність і часткове професійне вигорання; а з іншого, є засвідченням проз'юмеризму (Дж. Ходжсон, 2001), за якого стираються відмінності між вільним і робочим часом.

Методологія. Аналізуються рейтинги авторів статті – викладачів вищих навчальних закладів в сфері наукової діяльності, яка є обов'язковою складовою професійної діяльності і є значущою для укладання контрактів та/або переведення на вищу посаду, а це є сильним стресогенним чинником для викладачів ВНЗ. Застосовується комплекс загально-наукових теоретичних методів, які відповідають методологічному (розкриває взаємодію загально- та конкретно-наукових підходів для реалізації поставленої мети) та практичному (окреслює розширення прикладного аспекту) концептам пілотного дослідження, ґрунтованого на взаємопов'язаній основі таких підходів: цілісний, системний, синергетичний, комплексний, діяльнісний, культурно-антропологічний та ін.

Результати і аналіз. Проаналізуємо рейтинги окремих вітчизняних вищих навчальних закладів (університетів) для підтвердження/спростування можливості створення нового знаннєвого продукту в умовах діючих контрактів. Далі по тексту ми будемо позначати університети літерами: університет А (Чернігівський національний педагогічний університет ім. Т. Г. Шевченка), університет Б (Національний університет біоресурсів і природокористування України).

Університет А передбачає оцінювання і врахування таких видів наукової діяльності при складанні рейтингів викладачів та місця кафедри у загальному підсумку. Для прикладу наводимо авторський рейтинг (Н. О. Терентьева, 2016) (табл. 1).

Таблиця 1. Конкурсні критерії

Вид науково-методичної роботи	Кількісний показник	Оцінка в балах	Загальна кількість балів
Захист дисертації (д-ра наук, канд. наук)	1	150/80	150
Наукове керівництво за результатами захисту дисертації(д-ра наук, канд. наук)		50/30	
Отримання вчених звань (професора, доцента)		100/50	
Членство у спецраді по захисту дисертацій (докторська, кандидатська рада)		30/20	

Закінчення табл. 1

Вид науково-методичної роботи	Кількісний показник	Оцінка в балах	Загальна кількість балів
Публікації			
монографія, підручник	1	70	70
навчальний посібник з грифом МОНУ		80	
навчальний посібник без грифу МОНУ		30	
стаття у фаховому (в Україні) журналі /науковому збірнику			
Публікація в зарубіжному виданні:	5	20/15	100
стаття в журналах Scopus			
стаття в журналі з імпаکت-фактором		60	
стаття журналі / науковому збірнику		40	
стаття у нефаховому виданні України	1	25/20	25
Рецензія опублікована у фаховому (в Україні) або зарубіжному виданні		10	
Рецензія опублікована у нефаховому виданні України		8/5	
Тези (матеріали) доповіді на наукових конференціях /зарубіжних		10	
міжнародних у межах України		4	
всеукраїнських / регіональних		3/2	
Методичні для забезпечення навчально-виховного / освітнього процесу	1	4	4
Депоновані рукописи		2	
Наукова активність			
Виступ опонента на захисті дисертації:			
Докторської / кандидатської			
Підготовка офіційного відгуку на автореферат дисертації:	1	40/20	20
докторської / кандидатської			
Рецензування дисертацій (докторської, кандидатської)	1/4	15/10	15/40
Науковий звіт з держбюджетної теми		10/6	
Науковий звіт з госпдоговірної теми		25	
Участь у виконанні НДР, що фінансується з коштів державного бюджету, а також госпдоговірних НДР		25	
керівнику теми			
відповідальному виконавцю теми		50	
виконавцю теми		25	
Керівництво кафедральною темою НДР (згідно з тематичними планами кафедр)		16	
Доповідь на конференції:		25	
міжнародній			
на пленарному / секційному засіданні всеукраїнській			
на пленарному / секційному засіданні регіональній		8/4	
на пленарному / секційному засіданні	1/7	6/3	8/28
Популяризація наукових знань у засобах масової інформації	2/2	4/2	12/6
Організація міжнародної літньої наукової школи молодих вчених і студентів		5	
Участь кафедри у регіональних та міжнародних на- укових і творчих виставках		20	
		20	

Найбільшу кількість балів можна отримати за отримання наукового ступеня (кандидата та доктора наук) та вченого звання (доцента та професора, проте як науковий ступінь так і вчене звання отримується раз за всю професійну кар'єру і, відповідно, не може бути постійним чинником, який може бути повторюваним

кожного року. Найменшу кількість балів отримують за наукове консультування студентів (і це є логічним, оскільки не можна кожного року бути переможцем в усіх конкурсах), а наукова активність та репрезентативні функції, виконувані науковцями закладу оцінюються належною кількістю балів, які адекватно відображають таку діяльність професорсько-викладацького складу.

Представляємо частину рейтингу професорсько-викладацького складу університету Б з авторським коефіцієнтом (С. В. Яшник, 2016) (табл. 2).

Таблиця 2. Розрахунок коефіцієнта рейтингу викладача

Показник	Термін виконання	Кількість балів (n = 1774)
<i>Робота науково-педагогічних працівників, що ґрунтується на критеріях дослідницького університету (план 20 % на рік)</i>		
Одержання авторського свідоцтва (власник НУБіП України) залежно від об'єкта	За документ на всіх авторів: 150 год/100 год/50 год/30 год/50 год	0
Одержання патенту (власник НУБіП України) на: винахід; корисну модель; промисловий зразок; Додатково за умов підписання 1 ліцензійної угоди на суму: 1000 – 5000 грн/5000 – 10 000 грн 10 000 – 20 000 грн/20 000 – 50 000 грн/50 000 грн і більше	За 1 патент на всіх авторів: 100 год/50 год/30 год За 1 ліцензійну угоду на всіх авторів (за умов надходження коштів): 30 год/50 год 70 год/100 год 150 год	0
Захист дисертації за фактом: за умов дострокового, вчасного захисту (докторської, кандидатської) за умов захисту після завершення терміну навчання (докторської, кандидатської)	1500 год/500 год 750 год/250 год	0
Керівництво (консультування) дисертаційною роботою у разі прийнятті дисертації, виконаної і підготовленої у НУБіП України до розгляду на спеціалізовану вчену раду: в установленій термін (докторською, кандидатською) поза установленим терміном (докторською, кандидатською)	300 год/150 год 150 год/75 год	0
Опублікування вперше: монографії; наукового та науково-практичного коментаря до Кодексів України/законів України; монографії іноземною мовою у зарубіжних видавництвах; тлумачного, термінологічного словника, довідника, бібліографічного покажчика, тезауруса (наукоємних продуктів)/ словника, атласу (наукоємних продуктів)	За умови передачі друкованих видань та електронних копій до наукової бібліотеки За 1 др. арк./За 1 др. арк. на всіх авторів: на всіх авторів без виконання умови передачі: 50 год 25 год 50 год 25 год 80 год 40 год 15 год 5 год 5 год 2 год	1563
Опублікування монографії, довідника, словника, атласу, бібліографічного покажчика, тезауруса, які отримували рекомендацію до друку в іншій установі, крім НУБіПУ	За 1 др. арк. на всіх авторів: 3 год/5 год/3 год/2 год 1 год	0

Продовження табл. 2

Показник	Термін виконання	Кількість балів (<i>n</i> = 1774)
Опублікування статті у наукових журналах, що входять до міжнародних науко метричних баз (SCOPUS та Web of Science); опублікування статті (яка містить експериментальні дослідження) в інших зарубіжних наукових журналах; опублікування статті (яка містить експериментальні дослідження) у співавторстві зі студентами в інших зарубіжних наукових журналах	З урахуванням показника SNIP для журналу: 300 год (за статтю, написану мовами ООН, крім російської, в журналі з показником вище 5); 250 год (за статтю, написану іншими мовами крім рос., в журналі з показником від 1 до 5); 200 год (за статтю рос., укр. мовами, в журналі з показником нижче 1) 50 год/55 год	0
Наявність <i>h-index</i> за даними наукометричної бази Scopus (за наявності електронного посилання на веб-сторінках міжнародної наукометричної бази)	100 год, якщо показник <i>h-index</i> працівника збільшується на 1 впродовж діючого року порівняно з <i>h-index</i> за попередній рік	0
Наявність <i>h-index</i> за даними наукометричної бази Google Scholar (за наявності електронного посилання на веб-сторінках міжнародної наукометричної бази)	30 год, якщо показник <i>h-index</i> працівника збільшується на 1 впродовж діючого року порівняно з <i>h-index</i> за попередній рік	0
Опублікування статті: у фахових журналах та збірниках наукових праць за переліком Департаменту атестації кадрів МОНУ; за умови подання статті з перекладом на іноземну мову у фахові видання університету;	За 1 статтю на всіх авторів: 30 год	
у разі підготовки статті у співавторстві зі студентами у фахових журналах та збірниках наукових праць за переліком Департаменту атестації кадрів МОН України; за умови подання статті з перекладом на іноземну мову у фахові видання університету	40 год 35 год 45 год	0
Публікації в наукових журналах, які входять до інших науко метричних баз даних	50 год за публікацію на всіх авторів	50
Отримання Державної премії України в галузі науки і техніки або Державної премії ім. Т. Шевченка	500 год за 1 премію кожному з авторів	0
Підготовка документів на отримання Державної премії України в галузі науки і техніки або Державної премії ім. Т. Шевченка	100 год за 1 премію на всіх авторів	0
Отримання премій за наукові досягнення (міжнародні, галузеві, відомчі тощо)	100 год за 1 премію кожному з авторів	0
Отримання вченими: державних премій, премій та грантів Президента України, премій КМУ, премій і стипендій Верховної ради України; премій Національної та галузевих АН України	500 год кожному з авторів 250 год кожному з авторів	0

Продовження табл. 2

Показник	Термін виконання	Кількість балів (n = 1774)
Підготовка документів на отримання молодими вченими державних премій, премій та грантів Президента України, премій КМУ, премій Національної та галузевих академій наук України та премій і стипендій ВР України	50 год за 1 премію на всіх авторів	0
Підготовка всеукраїнських, регіональних науково-практичних конференцій з проблем вищої освіти і науки, проблем відповідних галузей та інших напрямів, які проведено на базі НУБіП України у звітному році	100 год за захід на всіх виконавців (За умов передачі до відділу НТІ інформаційного листа, матеріалів конференції та її рішення в електронному вигляді)	0
Підготовка всеукраїнських, регіональних науково-практичних семінарів з проблем відповідних галузей та інших напрямів, які проведено на базі НУБіП України	40 год за захід на всіх виконавців	0
Створення наукового видання, що входить до переліку фахових видань, затвердженого Департаментом атестації кадрів МОН України	400 год на всіх виконавців у рік створення	0
Закордонне стажування/відрядження НПП для проведення наукової та викладацької роботи	300 год за 3 міс і більше 100 год до 3 міс перебування і менше	100
Підготовка міжнародних науково-практичних конференцій з проблем вищої освіти і науки, проблем відповідних галузей та інших напрямів, які проведено на базі НУБіП України у звітному році. Підготовка за участі іноземних учасників науково-практичних семінарів (круглих столів) з проблем відповідних галузей та інших напрямів, які проведено на базі НУБіП України у звітному році. Участь НПП в складі організаційних комітетів міжнародних конференцій, що проводяться за межами України (університет є співорганізатором конференції)	300 год за захід на всіх виконавців (За умов передачі до відділу НТІ інформаційного листа, матеріалів конференції та її рішення в електронному вигляді) 100 год за захід на всіх виконавців	0
Підготовка студентів для участі у грантових програмах на отримання стипендій на навчання та стажування у закордонних вузах-партнерах	30 год за захід на всіх виконавців	0
Підготовка студентів для участі у грантових програмах на отримання стипендій на навчання та стажування у закордонних вузах-партнерах	60 год за 1 студента за умови отримання гранту та наявності наказу на направлення на навчання (стажування)	0
Підготовка студентів-учасників міжнародних наукових студентських олімпіад та конференцій (за наказом ректора):	За 1 студента:	
за умов безпосередньої участі студента у заході з виїздом за кордон;	50 год	0
за умов безпосередньої участі студента у заході з виїздом за кордон в країни СНД;	30 год	
дистанційних	15 год	
Підготовка студентів-призерів міжнародних наукових студентських олімпіад, освітньо-наукових конкурсах, визнаних МОН України, мистецьких та творчих конкурсів (медалі, грамоти, дипломи), визнаних Міністерством культури України (за наказом ректора):	I місце – 250 год II місце – 200 год III місце – 150 год	

Продовження табл. 2

Показник	Термін виконання	Кількість балів (n = 1774)
за умов безпосередньої участі студента у заході з виїздом за кордон; за умов безпосередньої участі студента у заході з виїздом за кордон в країни СНД; дистанційних	I місце – 100 год II місце – 75 год III місце – 50 год	0
	I місце – 40 год II місце – 30 год III місце – 20 год	
Підготовка студентів учасників II етапу Всеукраїнської студентської олімпіади	10 год за 1 студента	0
Підготовка студентів учасників II туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з природничих, технічних та гуманітарних наук МОНУ	10 год за 1 студента	0
Підготовка переможців II етапу Всеукраїнської студентської олімпіади:		
за I місце	200 год	0
за II місце	150 год	
за III місце	100 год	
Підготовка переможців Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з природничих, технічних та гуманітарних наук МОН України (згідно наказу МОН України):		0
за I місце	200 год	
за II місце	150 год	
за III місце	100 год	
Підготовка та видання підручника з грифом МОН/рішенням Вченої ради Університету (у тому числі електронних): підготовка та видання підручника іноземною мовою з грифом МОН/ рішенням Вченої ради Університету	За умови передачі друкованих видань підручника та його електронних копій до наукової бібліотеки НУБіП України. За 1 ум. др. арк. на всіх авторів 50 год/60 год	0
Підготовка та видання навчального посібника з грифом МОН/рішенням Вченої ради Університету (у тому числі електронних): підготовка та видання навчального посібника з грифом МОН/рішенням Вченої ради Університету іноземною мовою	За умови передачі друкованих видань навчального посібника з грифом МОН/рішенням Вченої ради Університету (не менше 5 прим.) та його електронних копій до наукової бібліотеки НУБіП України За 1 ум. др. арк. на всіх авторів: 45 год/50 год	0
Перевидання підручників, посібників, словників, довідників (навчальних видань) у рік перевидання за умов рецензування членами експертної комісії (згідно положення про навчальні видання Університету)	За умови передачі друкованих видань підручників, посібників, словників, довідників (не менше 5 прим.) та їх електронних копій до наукової бібліотеки НУБіП України 5 год за 1 др. арк. на всіх авторів	0

Продовження табл. 2

Показник	Термін виконання	Кількість балів (n = 1774)
Створення наукового об'єкта, що становить національне надбання	3000 год на всіх виконавців у рік створення	0
Підготовка і подання науково-інноваційного проекту до Наукового парку НУБіП України	30 год на всіх авторів за 1 проект; 150 год на всіх авторів за 1 проект за умов позитивного рішення НТР наукового парку НУБіПУ	0
Відкриття спеціальності у НУБіП України, за якою можна здійснювати підготовку кандидатів та/або докторів наук	50 год на кожного виконавця у рік відкриття, але не більше трьох осіб (за поданням декана факультету/ директора ННІ)	0
Відкриття (перереєстрація) спеціалізованої вченої ради у НУБіП України	50 год на голову ради у рік створення	
Участь у роботі спеціалізованої вченої ради НУБіП України (за одного здобувача за умов участі у засіданні):	50 год на секретаря ради у рік створення	
голова спеціалізованої вченої ради	5 год	
член спеціалізованої вченої ради	3 год	0
вчений секретар спеціалізованої вченої ради	20 год	
Участь секретаря у роботі вченої ради факультету/ННІ	20 год	
Супровід попереднього захисту дисертації секретарем науково-технічної/наукової ради	20 год за 1 здобувача за умови наявності супровідної документації	
Керівництво науково-дослідною роботою студентів під час виконання НДР, за умов залучення студента до виконання НДР з оплатою праці;	20 год керівнику науково-дослідної роботи студента	
Керівництво підготовкою доповідей студентів на конференцію (за наявності сертифікату учасника):		61
міжнародну	5 год	
всеукраїнську	3 год	
Керівництво підготовкою студентських наукових робіт на міжвузівські студентські наукові конкурси:		
за участь, які не зайняли призові місця	5 год	
за отримання I місця /II місця/ III місця	50 год/40 год/30 год	
Участь спортсмена секції в/на: Олімпійських іграх, Параолімпійських іграх, Чемпіонатах Світу, Європи, Всесвітній та Всеукраїнській універсіаді, Європейських іграх, етапах Кубків Світу та Європи, Чемпіонату України з видів спорту, які проводяться або визнані Міністерством молоді та спорту України, чемпіонатах світу та Європи серед студентів, юніорів у складі збірної команди України	Викладачу-тренеру, що підготував спортсмена (згідно з протоколами змагань) – 200 год за кожний захід	0
Підготовка студентів, які отримали нагороди, на: міжнародних спортивних змаганнях, в тому числі які проводяться або визнані Міністерством молоді та спорту України: Олімпійських Іграх, Параолімпійських Іграх, Чемпіонатах Світу, Всесвітній Універсіаді, етапах Кубків Світу Чемпіонати Світу;		

Продовження табл. 2

Показник	Термін виконання	Кількість балів (n = 1774)
Європи, Європейських іграх, Чемпіонатів Європи, етапах Кубків Європи; Чемпіонату України та Всеукраїнській Універсіаді	Викладачу-тренеру, що підготував спортсмена за фактичними затратами часу, але не більше 300 год на навчальний рік, за умов наявності медалей, кубків, грамот: 1 місце – 1000 год 2 місце – 700 год 3 місце – 500 год 1 місце – 700 год 2 місце – 500 год 3 місце – 300 год 1 місце – 500 год 2 місце – 300 год 3 місце – 200 год	0
Підготовка та проведення заходів, щодо залучення іноземних громадян до освітніх програм НУБіП (за наявності наказу про зарахування студента та подання міжнародного відділу) Міжнародна акредитація освітніх програм університету	50 год за одного студента денної форми навчання; 30 год за одного студента заочної чи дистанційної форми навчання; 30 год за слухача підготовчого відділення; 100 год у рік проведення акредитації, за наявності сертифіката	0
Наукова робота (план 13 % на рік)		
НДР за державною тематикою: науковий керівник, відповідальний виконавець, виконавці окремих розділів	10 год на всіх виконавців за кожні 10 000 грн	0
Підготовка та подача проекту НДР для фінансування з державного бюджету	50 год за 1 проект на всіх виконавців за умов проходження 1-го етапу конкурсного відбору	0
НДР за ініціативною тематикою: науковий керівник, відповідальний виконавець та виконавці окремих розділів за умови державної реєстрації та наявності звітів, затверджених на науково-технічних радах НДІ	50 год за рік на всіх виконавців	0
Перевидання словників, довідників (наукоємних продуктів, у рік перевидання, за умов рецензування членами експертної комісії (згідно положення про наукові видання Університету)	За умови передачі друкованих видань словників, довідників (не менше 5 прим.) та їх електронних копій до наукової бібліотеки НУБіП України 5 год за 1 др. арк. на всіх авторів	0
Опублікування тез доповідей	5 год на всіх авторів за 1 публікацію, більше 50 год	15
Наукові доповіді на міжнародних конференціях, симпозіумах, семінарах за умови виїзду за кордон:	За 1 доповідь на всіх авторів:	20
на пленарному засіданні	50 год	
на секціях	20 год	

Закінчення табл. 2

Показник	Термін виконання	Кількість балів (<i>n</i> = 1774)
Наукові доповіді на міжнародних та всеукраїнських конференціях, симпозіумах, семінарах на території України	За 1 доповідь на всіх авторів 10 год	40
Наукові доповіді на вузівських конференціях, симпозіумах, семінарах	За 1 доповідь на всіх авторів 5 год	15

Відповідно до зазначених позицій, значущими для переукладання угод з викладачами цього ВНЗ є отримання державних премій, нагород, створення інноваційних закладів, публікація в наукометричних вітчизняних та зарубіжних виданнях, видрук підручників і посібників, керівництво держбюджетною та госпрозрахунковою темою, що є практично недосяжним для звичайного викладача. Реально набрати бали за публікації, стажування, участь та проведення конференцій, підготовка студентів до участі у конкурсах і змаганнях.

Висновки. Реформування вищої школи, нові цілі освіти орієнтовані на підготовку сучасних фахівців не відповідають традиційній організаційній культурі ВНЗ. Це є однією із причин складності адаптації освітніх організацій до обставин, викликаних різкими змінами зовнішніх умов, а також виникненням супротиву управлінським інноваціям. Організаційна культура ВНЗ має носити інноваційний характер: залучати до нової освітньої ідеології, забезпечувати сприйняття учасників освітнього процесу нових ідей, технологій; підтримувати інновації; створювати умови для розвитку творчих здібностей і реалізації креативного потенціалу тощо [4, с. 88–92]. Проте організаційна культура ВНЗ не завжди відповідає сучасним освітнім потребам суспільства та обумовлюється існуванням «культурного розриву», що виражається у відмінностях між наявними та бажаними культурними нормами і цінностями учасників освітнього процесу, відображення цілісної орієнтації особистості, закріплених в мотивах, знаннях, уміннях і навичках, зразках і нормах поведінки. Усталені внутрішньо організаційні ролі продовжують забезпечувати функціонування традиційної організаційної культури, одночасно вступаючи в протиріччя з управлінськими інноваціями нової організаційної культури ВНЗ. Зазначені розходження негативно позначаються на організаційній культурі ВНЗ та виступають ресурсом супротиву управлінським інноваціям [7, с. 66; 9, с. 190–193].

Причинами супротиву управлінським інноваціям у ВНЗ є базові установки існуючої організаційної культури, які не сприяють її розвитку; протиріччя інновації з особистісними цілями, інтересами суб'єктів освітнього процесу; недостатня усвідомленість необхідності змін; недостатня демонстрація позитивних змін в мисленні та поведінці працівників; існування стійкої соціальної динаміки педагогічного колективу щодо несприйняття та прагнення нейтралізації інноваційних змін; відсутність довіри до керівників; недостатня увага до «людського чинника», що призводять до буксування, прихованого чи відкритого протистояння новим ініціативам освітнього менеджменту [5, 8].

Л. Сергеева [9, с. 192–193], розглядаючи ВНЗ як поліфункціональну соціально-педагогічну систему, вважає, що для забезпечення якості, оптимального функціонування, вдосконалення і розвитку організаційної культури необхідна трансформація управлінської культури як сукупності управлінських відносин і управлінської діяльності, зокрема постійний розвиток професійно-особистісних якостей суб'єктів освітнього процесу, організація навчання професіоналізму, вдосконалення і корекція діяльності шляхом здійснення постійного моніторингу, консалтингової діяльності при реалізації модеративних блоків розвиваючої діяльності; розвиток внутрішньо корпоративної культури ВНЗ, що дозволяє акцентувати увагу на ціннісних орієнтаціях, створенню сприятливого мікроклімату, сприяння професійно-особистісному саморозвитку; розвиток командного принципу роботи для вирішення конкретних завдань і проектів; покращення горизонтальних потоків інформації; реалізація кодексу корпоративної поведінки, стратегія формування

корпоративної культури, її адаптація до умов ВНЗ, спонукання відчуття елітарності; забезпечення суб'єктів освітнього процесу актуальною, повною, достовірною інформацією, необхідною для забезпечення інноваційних процесів у ВНЗ.

Значні навантаження на педагогічних працівників, зумовлені необхідністю оволодіння інноваціями як складовою професійної культури, можуть призводити до швидкого розвитку перевтомлення та професійного вигорання. Надійність професійної діяльності педагогічних працівників, збереження їхнього психічного здоров'я досягається формуванням моральних і психологічних якостей; всебічним розвитком вольових якостей (цілеспрямованості, активності, самоволодіння, витримки, наполегливості); розвитком здатності до оптимальної мобілізації можливостей особистості та самоконтролю, професійного мислення та набуття досвіду подолання перешкод при роботі в складних та особливих умовах, стійкості до монотонії в щоденній діяльності; створенням в колективі психологічно сприятливих умов для професійної діяльності ділова атмосфера, взаємна підтримка, справедлива вимогливість тощо); розвиток емоційної компетентності, як здатності управляти власними емоціями, розпізнавати емоції інших і вибудовувати взаємодію, створювати основу позитивної емоційної атмосфери, що спонукає працівників до ефективної діяльності, креативності та максимальної особистісної ефективності [6, с. 274–275; 11, с. 318–320].

Подяка ВНЗ, які беруть участь в авторському проекті.

Список літератури

1. *Екстремальні умови*: [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://subject.com.ua/political/dict/480.html>.
2. *Екстремальні, субекстремальні та особливі умови*: [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://ebooktime.net/book_333_glava_70_2.9.4.html.
3. *Євтух М. Б., Терентьева Н. О.* Лідерство в освіті – декларація чи реальність // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. Збірник наукових праць: Наук. записки Рівненського держ. гуманітарного ун-ту. – 2015. – Вип. 12 (55), Ч. 1. – С. 34–43.
4. *Євтух М. Б., Яшник С. В.* Інноваційна діяльність в освіті: становлення гуманістичної парадигми // Наук. вісн. Нац. ун-ту біоресурсів і природокористування України. Сер.: Педагогіка, психологія, філософія. – 2017. – Вип. 38. – С. 86–94.
5. *Коттер Дж. П.* Впереди перемен / Пер. с англ. Джон П. Коттер. – М.: ЗАО «Олимп – Бизнес», 2011. – 256 с.
6. *Корольчук М. С., Крайнюк В. М.* Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах: Навч. посібник. – К., Ніка-Центр, 2006. – 580 с.
7. *Кудрявцев Д. И.* Традиционная организационная культура ВУЗА как ресурс сопротивления управленческим инновациям // Теория и практика общественного развития. – 2011. – № 2. – С. 65–70.
8. *Осейко Н.* Диагностика организационной культуры как инструмент управления изменениями [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.e-executive.ru/community/magazine/1122152-diagnostics-organizatsionnoi-kultury-kak-instrument-upravleniya-izmeneniyami-luchshaya-statya-01-07-09-09-v-tvorchestve-bez-kupur>.
9. *Сергеева Л. Б.* Детерминанты развития управленческой культуры в вузе // Педагогическое образование в России. – 2014. – № 6. – С. 190–193.
10. *Терентьева Н. О.* Професійна діяльність викладача ВНЗ – постійне перебування в екстремальних умовах // Особистість в екстремальних умовах: Матеріали VIII Всеукр. наук.-практ. конф. (Львів, 12 трав. 2017 р.). – Львів: ФОП Корпан Б. І., 2017. – С. 45–48.
11. *Яшник С. В.* Емоційна компетентність у структурі управлінської культури // Наук. вісн. Нац. ун-ту біоресурсів і природокористування України. Сер.: Педагогіка, психологія, філософія. – 2015. – Вип. 230. – С. 313–321.

ОСОБЕННОСТИ СОХРАНЕНИЯ ПСИХИЧЕСКОГО ЗДОРОВЬЯ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ ВУЗА В УСЛОВИЯХ РЕЙТИНГОВАНИЯ

Н. А. Терентьева, С. В. Яшник (Чернигов, Киев)

Целью статьи является исследование факторов стрессогенности профессорско-преподавательского состава высших учебных заведений страны. Используется комплекс обще-

научных методов: соответствующих методологическому и практическому концептам пилотного исследования, основанного на таких подходах как целостный, системный, синергетический, комплексный, деятельностный, культурно-антропологический и др. Представлены сведения о рейтинге профессорско-преподавательского состава университетов, в которых работают авторы публикации. Рейтингование представлено в виде управленческой инновации, которую поддерживают или игнорируют преподаватели вузов. Некоторые позиции рейтинга практически недостижимы для преподавателей, другие реальны как для преподавателей с научными званиями и учёными степенями, так и без. Деятельность преподавателя рассматривается как деятельность в особенных условиях: вызывающих стрессы, конфликты, психосоматические проявления и др. Выбрана научная деятельность, так как она обеспечивает создание нового знаниевого продукта, являющимся достаточно сложным и требующим интеллектуальных и временных ресурсов, которых не хватает за 10 учебных месяцев для создания учебника, монографии, диссертации, разработки гостемы и др. Оптимизация собственной деятельности является ключевым заданием для отечественных преподавателей, деятельность которых предусматривает и презентационные официальные научные мероприятия.

Ключевые слова: психическое здоровье преподавателей, особенные условия, экстремальные условия, стрессогенные факторы, преподавательская деятельность, научная работа, рейтинги.

FEATURES OF MAINTENANCE OF MENTAL HEALTH OF TEACHERS IN RATINGS

Nataliia Terentieva¹, Svitlana Yashnyk² (Chernihiv, Kyiv; Ukraine)

¹Chernihiv National Pedagogical University named after Taras Shevchenko; ²National University of Life and Environmental Science of Ukraine

The aim of the paper is studying of factors of stress of lecturers in higher educational institutions of the country. Used a complex of general scientific theoretical methods, which correspond to the methodological and practical concepts of the pilot research, based on interrelated basis of such approaches as integral, systemic, synergetic, complex, activity approach, cultural-anthropological and others. Provided information about the ratings of the teaching staff of the universities where work authors of the publication. Ranking is presented as managerial innovation, which either supported or ignored by university lecturers. Some positions of ratings are as practically inachievable to teachers, others are real for being achieved for teachers with academic degrees as well as without ones. The activities of the teacher are considered as activities in special conditions that cause stress, conflict, psychosomatic manifestations, etc. Scientific activity is chosen because it certifies creating a new knowledge product, which is quite complicated and demanding intellectual and time resources, where 10 academic months are not enough to complete a textbook, a monograph, dissertation research, development of the state budget theme, etc. Social meaning: optimizing own activity is a key task of modern scientists, whose activities are foreseens a series of representative official scientific events.

Key words: mental health of teachers, special conditions, extreme conditions, stress factors, teaching activity, scientific work, new knowledge product, rating.

УДК 159.97 : 316.624

Надійшла 20.08.2017

Є. М. ПРОКОПОВИЧ, Т. М. ТРАВЕРСЕ, Е. В. КРАЙНІКОВ (Київ)

ПСИХІЧНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ ТА ДЕТЕРМІНАЦІЯ СХИЛЬНОСТІ ПІДЛІТКІВ ДО ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ (СУЧАСНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД)

Київський національний університет ім. Тараса Шевченка <durand2004@ukr.net>

У дослідженні проаналізовано медико-психологічні особливості детермінації девіацій поведінки підлітків, виявлено й описано соціально-психологічні та особистісні чинники, які впливають на динамічні показники психічного благополуччя підлітків з девіантною поведінкою, розроблено психокорекційну програму для підлітків з девіантною поведінкою. За результатами дослідження встановлено, що суттєвими факторами зростання девіантної поведінки підлітків та зниження переживання психічного благополуччя є